

Popup museum Oud Amelisweerd. Tentoonstelling *My Home My Castle*.
Toespraak Jaap Röell, voorzitter Ridderschap van Utrecht.
3 juli 2020

Waarom zijn Oud Amelisweerd en ook Nieuw Amelisweerd belangrijk?
Waarom is de expositie *My Home, My Castle* belangrijk?

Om vele redenen, die te maken hebben met natuur, cultuur, kunst, erfgoed, historie, creativiteit, aandacht, stilte, om dat alles tezamen en nog veel meer in verschillende constellaties. Maar het belangrijkste waarom dit belangrijk is, is toch om de verhalen.

Verhalen die vertellen over durf, doorzettingsvermogen, creativiteit, continuïteit, brand, plundering en herbouw, familiebelangen, ruimhartigheid en ook benepenheid, wellust, halsstarrige trots en schaamte en nog zowat. Al die verhalen die een samenleving tot een gemeenschap maken waaraan mensen een identiteit ontlenen. Verhalen uit het verleden die het heden vormgeven en daarmee aan de basis staan van wat komen gaat. In de stenen van dit huis ligt een deel van die verhalen verankerd. De muren kunnen spreken.

Inburgering, zowel van de vreemdeling als van nieuwe generaties – dat heet dan opvoeding – kan niet enkel uit boekjes geleerd worden. Collectieve verhalen aan de hand van symbolen en aan de hand van wat je aan kan raken zoals muren of behang, zijn daartoe van wezenlijk belang. Verhalen vormen ons. Ook verhalen die nog maar zijdelings aan de werkelijkheid raken maar wel ontroeren en ons meenemen in waargebeurde fictie. De tentoonstelling *My Home My Castle* is gebaseerd op dat soort verhalen.

De Ridderschap van Utrecht kan niet bestaan zonder verhalen, over hoe het eens was en hoe dat zich verhoudt tot wat de wereld om ons heen nu is. Vanuit die houding hecht De Ridderschap van Utrecht veel waarde aan dit pand, Oud- en ook Nieuw Amelisweerd. Omdat beide landhuizen hun karakter van respectievelijk laat 17^e. eeuw (Nieuw Amelisweerd) en laat 18^e eeuw (1770) hebben behouden, ze zijn in de afgelopen eeuwen niet verpest. Daarnaast zijn aan beide huizen verschillende Utrechtse adellijke families nauw verbonden geweest. Voor Nieuw Amelisweerd met name de familie Van Utenhove, 144 jaar eigenaar, van 1664 tot 1808. En ingetrouwd in de familie Van Utenhove, o.a. de familie Serraris. In 1811 kwam Nieuw Amelisweerd in handen van de

familie Bosch van Drakestein. Die familie is tot 1964 eigenaar geweest, 153 jaar lang.

Ook aan Oud Amelisweerd zoals het zich nu voordoet, zijn Utrechtse adellijke families verbonden, natuurlijk Taets van Amerongen. Gerard Godard Taets verkreeg via zijn huwelijk met Elisabeth Hasselaer, de rijke dochter van de toenmalige Amsterdamse burgemeester, de riddermatige hofstad Oud-Amelisweerd dat in 1672 door de Fransen grotendeels verwoest was. Op de restanten daarvan liet Gerard Godard in 1770 dit pand bouwen, als zomerresidentie. De familie Taets van Amerongen heeft Oud Amelisweerd eigenlijk kort bezeten, slechts 38 jaar, tot nog maar 4 jaar na het overlijden van Gerard Godard in 1804. En dat terwijl het nadrukkelijk de bedoeling was van hem dat dit pand en het winterhuis op de hoek van de Wittevrouwenstraat en de Drift in Utrecht, zeer langdurig in familiebezit zouden blijven. Maar ja, de financiële afwikkeling van de erfenis leidde ertoe dat de oudste zoon, Gerard Arnoud Taets van Amerongen, zich genoodzaakt zag om eerst het 'het grootste en fraaiste pand in Utrecht' zoals het winterhuis genoemd werd, aan Koning Lodewijk Napoleon te verkopen en in 1808 ook Oud Amelisweerd alhoewel hij zich daar nog een tijdje tegen verzet heeft. Lodewijk Napoleon verbleef slechts acht dagen, in september 1808, in het huis. Toch had hij grootse plannen met beide Amelisweerden, met name met Nieuw Amelisweerd, dat hij gekocht had van Maurits van Utenhove. Zijn plan was om dit landhuis te laten slopen en op die plaats een paleis te bouwen dat met Oud Amelisweerd en een nieuw ingericht park – een jardin du Roi – een groots ensemble zou vormen. Door zijn broer, de keizer, die Lodewijk in 1810 tot aftreden dwong, zijn deze voornemens van de eerste koning van Nederland, plannen gebleven. Na Lodewijk Napoleon gingen beide Amelisweerden over in handen van de Fransgezinde burgemeester van Utrecht Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein die elk van zijn drie zonen een riddermatige hofstad wilde nalaten: Drakestein en Oud- en Nieuw Amelisweerd. Oud Amelisweerd bleef in handen van de familie Bosch van Drakestein tot 1952 toen het werd verkocht aan de gemeente Utrecht. Nieuw Amelisweerd werd in 1964 aan Utrecht verkocht. Via de familie Bosch van Drakestein respectievelijk Bosch van Amelisweerd, zijn ook de Utrechtse adellijke families Van de Poll, De Smeth en Strick van Linschoten aan Amelisweerd te koppelen.

Kortom, er bestaat een rijke verbinding van de Utrechtse adel met beide landhuizen waarvan de meeste van de direct betrokken families nu nog steeds vertegenwoordigd zijn in de Ridderschap van Utrecht. Velen van hen kunnen dus zeggen over deze landhuizen: My Home. My Castle.

Ook zij hebben verhalen die ons vertellen over trots en teleurstelling van eeuwen her. Bij de familie Taets van Amerongen moet je bijvoorbeeld niet beginnen over de veiling in het Trippenhuys in Amsterdam, 1805, een jaar na het overlijden Gerard Godard. Toen werd zijn gehele schilderijencollectie dat uit 210 schilderijen bestond geveild, waaronder werken van Gerard Dou, Cornelis van Poelenburg, Melchior d'Hondecoeter, Jacob van Ruisdael, Jan Steen, Jan van der Heijden, Anthony van Dyck en Jan Brueghel de Oude. De Taetsen trekken nog steeds de haren uit hun kop dat toen gebeurd is. Een aantal van deze werken zal zeker in Oud Amelisweerd hebben gehangen.

De Ridderschap van Utrecht is een anachronisme, maar wel een anachronisme om te koesteren, om te kunnen putten uit de kennis en emotie die in eeuwen in haar is samengeballd. De Ridderschap van Utrecht heeft op grond van haar geschiedenis, toekomst. Zo ook heeft Oud Amelisweerd dat. De tentoonstelling My Home My Castle geeft op hedendaagse wijze, met kwinkslagen, vorm aan die geschiedenis en vervult daarmee een noodzakelijke verbinding met het heden.

De gemeenten Utrecht en Bunnik, de provincie Utrecht, zij die zich betrokken weten bij dit huis en bij het parkbos, allen hebben een verantwoordelijkheid om nu, snel, een voor vele decennia houdbare toekomst aan dit huis te geven. Er moet niet meer getwijfeld worden maar gezaaid.

Probeer opnieuw gestand te doen wat de Stichting Oud Amelisweerd in de periode 1989 – 1993 voor ogen stond, namelijk het huis voor de lange termijn aanwenden voor culturele doeleinden die passen binnen het behoud van het in- en exterieur en die de geschiedenis tastbaar maken en voortdragen. En dat alles door een organisatie die de waarde kent van het immateriële en materiële erfgoed. Ik doe een suggestie.

Maak van dit huis een museumhuis, zoals bijvoorbeeld de Buitenplaats Beeckestein (1717) in Velsen-Zuid een museumhuis is of zoals het huis van de Utrechtse architect Sybold van Ravesteyn (1934) op de Prins Hendriklaan dat is. Haal een deel van het meubilair dat Lodewijk Napoleon in het huis bracht, Empire-stijl, terug uit het Paviljoen Welgelegen (provinciehuys Noord-Holland) in Haarlem en richt dit huis opnieuw in, mede met stukken uit de collectie van het Centraal Museum en uit de collecties van de samenwerkende Utrechtse kastelen, Slot Zuylen, Kasteel Amerongen, Kasteel De Haar en Huis Doorn. Voeg er hedendaagse elementen aan toe. Geen stoffig nest, integendeel, maar een levend organisme. Laat ons allen trots zijn op dit huis, ook in educatief opzicht en vertel de verhalen, ook al kloppen ze af en toe niet.

Ik roep u op, mijnheer Van Waveren, om er alles aan te doen opdat de gemeenteraad van Utrecht realistische initiatieven steunt om dit huis een nieuwe toekomst te geven. Er zijn voorstellen voor. Als wij daarbij kunnen helpen doen we dat graag. Neem gedurfde besluiten over de toekomst van dit huis die ertoe leiden dat velen uit Utrecht en omgeving kunnen zeggen; ja, dit is *My Home, my Castle*.